

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

מזרקה די

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ותלמדם
"תחוקי הימים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

ליקוטי זפסקי הלכות "חוקי היום"

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

290

פרשת כי תשא תשפ"ג

דיני קביעת מזוזה - ד'

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

ח. דלת בצורת הפתח ועוד דלת ממתכת. מצוי כשיש יציאה לחצר או למרפסת שיש מזוזת אבן רחבה ובקצה הפונה לבית יש מזוזת פתח דקה ממתכת או מאלומיניום להחזיק את הדלת או שיש פסים המשמשים לדלת הזוה, ובקצה החיצוני הפונה לחוץ יש מזוזת פתח דקה נוספת העשויה להחזיק את דלת הסוגר, ודנו הפוסקים באיזה מקום לקבוע את המזוזה, האם בפתח הפנימי, או באמצע על קיר האבן בין שתי הדלתות, או על הפתח החיצונה.

למעשה, לכתחילה יקבע את המזוזה בדלת שפוגש בה תחילה, וכשצורת הפתח אינו רחב או שעשוי ממתכת, יחפור בו חלל בצורת מזוזה, ויקבע בית המזוזה בתוך החלל החפור כך שלא יפריע לסגירת הדלת (לקמן אות כ"ב), אבל אם זה קשה לעשותו, אזי יכול לקבוע בקיר האבן שבין שתי הדלתות [כמו בצירוף] שהרי גם הוא נקרא צורת הפתח (פתחי מזוזות מילואים לסי רפ"ט סק"ז ב'), אולם לא צריכים שתי מזוזות בשתי הדלתות.

ט. **בצד ימין**
צריך לקבוע את המזוזה בצד ימין של הנכנס לחדר (ש"ע סי' רפ"ט ס"ב), דכתיב "ביתך" ודרשו חז"ל דרך ביאתך, שהקפידה תורה שיניחנה דרך ביאתו של אדם, וכשאדם עוקר רגלו ליכנס בפתח עוקר הוא תחילה רגלו הימנית (גמ' מנחות דף ל"ג ע"א).

יא. **איטר רגל**. אף איטר רגל או יד קובע בצד ימין של כל העולם שהולכים בתר רוב העולם (רמ"א שם) ואפילו אם האיטר גר לבד והוא היחיד שמשמש בפתח (ב"ח, ש"ך סק"ה).

יב. **קבעה בשמאל**. אם קבע את המזוזה בצד שמאל, באופן שאין מחלוקת איזה צד נקרא ימין, הרי זו פסולה (ש"ע שם), וצריך להסירה ולקבעה בצד ימין, וצריך גם לחזור ולברך על קביעתה (קו' המזוזה סק"ג, פתחי מזוזות סי' רפ"ט סק"ח).

אין מקום תוך חלל הפתח

דוגמאות

יג. יש הרבה מקרים שקשה לקבוע את המזוזה בתוך חלל הפתח ודנו הפוסקים בכמה אופנים איך אפשר לקיים מצות מזוזה כתיקונה, ונביא כאן כמה דוגמאות לזה, ואח"כ הפתרונות.

יד. **צורת פתח דק**. מצוי שהמסגרת של הדלת צרה מאד ועוביה בדיק כמו העובי של הדלת עצמו והדלת לוקח את כל רוחב המסגרת, נמצא שאין עודף במסגרת ליצור מקום לקבוע את המזוזה תוך חלל הפתח.

טו. **דלת של זכוכית**. כמו כן שכיח שיש דלת של זכוכית שקבועה בתוך חלון גדול, כמו בחזית של חנות שכל הקיר הקדמי נעשה מזכוכית ובאמצעו ישנה דלת המחוברת בצירים מיוחדים, נמצא שהמשקוף ושתי המזוזות המהווים צורת הפתח הם גופא מחלון הזכוכית ועוביים בדיק כמו עובי הזכוכית והם נפגשים בקו אפס ואין אפשרות לקבוע מזוזה בתוך חלל הפתח.

טז. **דלת קפיצה**. כמו כן הוא שכיח שיש דלת קפיצה שנפתחת לשני הכיוונים לחוץ ולפנים באופן שעובי הדלת הוא בדיק כעובי המסגרת.

יז. **דלת הבית**. לאחרונה יש שעושים דלת ראשית בכניסה לבית בעיצוב מודרני באופן שהדלת משתווה עם צדדי הדלת בקו אפס, כמו דלת של זכוכית הנ"ל (אות ט"ז), וגם בזה אין מקום לקבוע את המזוזה בתוך חלל הפתח.

לאחר שביארנו בשלשת הגליונות הקודמים את המקומות המחויבים במזוזה, בגליון זה והאחרון בסדרה נבאר בעזהש"ת דינים הנוגעים לעצם קביעת המזוזה.

מקום קביעת המזוזה בפתח

בחלל הפתח תחת המשקוף

א. **תוך החלל**. המזוזה צריך לקבעה בחלל הפתח מפני שצריכה להיות במקום שעוברים דרכו להכנס לבית כדכתיב "ובשעריך" והיינו חלל השער, וחלל הפתח היינו בין שתי המזוזות ותחת המשקוף (גמ' מנחות דף ל"ב ע"ב, ש"ע י"ד סי' רפ"ט ס"ב).

ב. **במזוזות רחבות**. גם כשמזוזות הבית רחבות עדיין נחשב חלל הפתח ומניח שם את המזוזה, ואף כשרחבות שיעור ו' טפחים [48 ס"מ להגר"ח נאה] נחשב כחלל הפתח שנפטר עם מזוזה אחת (נמוק"י שם).

ג. וכשהפתח רחב יותר מו' טפחים, נחלקו הפוסקים, ישנם הסוברים שכל שאין בו שטח של ד' אמות על ד' אמות, נחשב ככותל עב וחייב רק במזוזה אחת, ויש הסוברים שאפילו כשאין בו ד' על ד', כל שפתוח מצד השני חייב בשתי מזוזות (ע"פ דעת רע"א שהבאנו בגליון 288 אות ל"ב).

ד. **מזוזות רחבות ומשקוף צר**. כשיש שתי מזוזות רחבות והמשקוף מעליהם הוא צר, לכתחילה יש לקבוע את המזוזה במקום שהוא גם תחת המשקוף, וכן כשמזוזה בצד ימין רחבה יותר מצד השני, יש לקבוע המזוזה בצד הרחב כשהיא מכוונת כנגד המזוזה הצרה שכנגד, שאז מתקיים מקום המזוזה בתוך חלל הפתח וכתיקונה (מ"ר בס' חובת הדר פ"ח ח"ג סק"א), וזה אפילו כשאינו תוך טפח הסמוך לחוץ (יעיין לקמן אות ח').

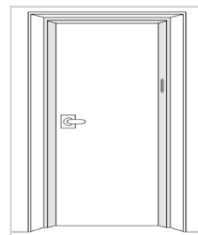
בטפח הסמוך לחוץ

ה. כשמזוזות הבית רחבות, יש מצוה לקבוע את המזוזה בטפח הסמוך לחוץ, דהיינו בתחילת רוחב מזוזת הבית תוך שיעור טפח (ש"ע סי' רפ"ה ס"ב, סי' רפ"ט ס"ב), והטעם כדי שייפגע במזוזה מיד בהכנסו לפתח (טעם א' בגמ' מנחות דף ל"ג ע"ב) ויראה את המזוזה מוקדם יותר שעל ידו יזכור יחוד ה' ואהבתו (משמעות המרדכי סי' תתקס"א, פתחי מזוזות סי' רפ"ט סק"ז), ועוד טעם, כדי שכל הבית גם הטפח החיצון יהיה שמור מן המזיקין (גמ' שם).

ו. **אינו מעכב**. הדין לקבוע בטפח הסמוך לחוץ אינו לעיכובא אלא למצוה, ולכן אם לא קבע בטפח הסמוך לחוץ כשרה (טור סי' רפ"ט וב"י שם, רמ"א סי' רפ"ט ס"ב, מקדש מעט סי' רפ"ט אות ט' ואות כ"ח).

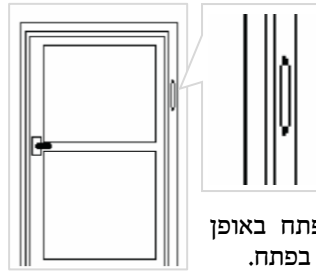
כשצורת הפתח רחב ובתוכו צורת הפתח פנימי

ז. **כשקיים מזוזות בית ומזוזות הדלת**. הרבה פעמים יש מזוזות הבית העשויין מאבן והם רחבים, ובתוך פתח זה יש עוד צורת הפתח מעץ או ממתכת שהדלת נסגרת עליה, נמצא שיש צורת הפתח של דלת בתוך צורת פתח רחב. אזי הדין הוא שצריך לקבוע המזוזה בתוך חלל צורת הפתח של הדלת ולא על קיר האבן מבחוץ, שהרי עיקר חיוב המזוזה הוא על צורת הפתח היותר קטן, אפילו אם על ידי זה מפסידיים את מעלת טפח הסמוך לחוץ לגבי קיר האבן (חובת הדר פ"ח ח"ג סק"ג, תשובות והנהגות ח"ב סי' תק"ג), ומ"מ אם אי אפשר לקבוע בתוך צורת הפתח הקטן עקב חוסר מקום, יש לסמוך לקבוע על צורת הפתח הרחב מקיר האבן (מנחת יצחק הובא בס' מזוזת מלכים עמ' ב' בהערות).

קביעת מזוזה חוץ לחלל הפתח

יח. נחלקו הפוסקים אם אפשר לקבוע מזוזה חוץ לחלל הפתח מן הצד, דהיינו תחת שפני המזוזה יהיה מכוון כנגד הצד הנגדי של צורת הפתח שהוא תוך החלל כנהוג, האם אפשר לקבוע את המזוזה בצד החיצון של צורת הפתח באופן שפני המזוזה מכוון מול האדם הנכנס בפתח.

יט. ישנם הסוברים שמותר לקבוע מזוזה בצד של צורת הפתח שאינו בתוך החלל (טור סי' רפ"ט, ט"ז סק"ג, נשמת אדם כלל ט"ו אות א', הש"ך בדעת הרמ"א).

כ. אמנם רוב הפוסקים סוברים שאין יוצאים ידי חובה כשהמזוזה קבועה מחוץ לחלל הפתח אלא בתוכה (רמב"ם פ"ה מזוזה ה"ח, נימוקי" ב"י, יד הקטנה פ"ג ס"א, הש"ך בנקה"כ), וכן פסק המחבר (שו"ע סי' רפ"ט ס"ב), והרבה פוסקים בדעת הרמ"א (לבוש, דרך החיים בסידורו, מקדש מעט סק"ט, גידולי הקדש סק"ד, יעב"ץ בסידורו, שלחן גבוה, קונטרס המזוזה סק"י).

כא. למעשה. מאחר שהוא מחלוקת ורוב פוסקים נוקטים שאין יוצאים ידי חובה באופן זה, יש לימנע ממנה ולחפש עצות אחרות לקיים את המצוה כתיקונה וכמו שיבואר, ומ"מ במקום שאין שום ברירה אחרת, יכול לקבוע מחוץ החלל בצד כדי שיהיה קיום מזוזה עכ"פ לדיעה אחת, ושיהיה על הצורת הפתח עצמה הנעשה מעץ ולא על הקיר שמעבר לצורת הפתח (ש"ת שבט הלי ח"ג סי' ק"א), ועכ"פ תוך שיעור טפח הסמוך לצורת הפתח (חיי אדם), אבל לא יברך על קביעתה מאחר שלרוב הפוסקים אין יוצאים בזה (ישועות חכמה בעל מסגרת השלחן על קיצושו"ע סי' י"א).

כב. לחקוק בתוך המסגרת. באופנים הנ"ל (י"א-י"ז), יש כמה עצות כדי לעשותו ע"פ דין. עצה אחת והמובחרת שבכולם היא לחקוק בתוך המסגרת

עצמה חור בצורה ובגודל של בית המזוזה [כבציר], באופן שאפשר להעמיק את המזוזה בתוך המסגרת עצמה שלא לעכב את סגירת הדלת, ואז היא בתוך חלל הפתח כתיקונה וכשרה לכו"ע.

כג. ובמסגרת אלומיניום צריך לעשותו עם מסור דיסק וכדומה, ולפעמים צריכים להביא בעל מקצוע לעשותו, ובני אדם מתחמקים מזה מאחר שכרוך בטירחא וכסף להביא בעל מקצוע מיוחד לזה. אבל כמו כל תיקון בבית שאדם היה מביא בעל מלאכה, ולפעמים גם לדברים ותיקונים קטנים ביותר וגם כגון לתקן את מערכת האזעקה לשמירה, א"כ כל שכן שכדאי לטרוח קצת כדי לקיים מצות מזוזה כתיקונה, שהרי המזוזה היא השומרת הבית האמיתי.

כד. גם בדלת של זכוכית, מתחילה כשמזמינים את הדלת יש להזמין באופן שהגברה יחתכו הזכוכית בצורה שיש מקום לקבוע את המזוזה, וכמו שעושים מתחילה חיתוך במקום שמחברים את הציצים להחזיק הדלת, כך גם אפשר לעשות חיתוך כדי לאחסן את בית המזוזה, וכמו שדואגים המעצבי פנים לכל דבר קטן, כך ידאגו מתחילה בתוך התוכניות וההזמנות שיהיו מקומות למזוזות.

כה. להוסיף צורת הפתח מבחוץ. יש שנתנו עוד

עצה להוסיף צורת הפתח מבחוץ כגון ע"פ פס קטן חוץ לפתח לאורך הדלת בשני הצדדים ומעליה, לשמש כמשקוף, ובכך מייצרים צורת הפתח נוספת ואז יקבע את המזוזה בתוך החלל של צורת הפתח הנוסף (חובת הדר פ"ט סק"ב). ובדיעבד אפשר להוסיף רק בצד ימין לכל אורך הדלת (שם). אבל אין להוסיף חתיכת עץ קטנה בגודל של בית המזוזה עצמו ולחבר המזוזה עליה, שאין זה מועיל כלל.

קביעת המזוזה בשליש עליון

תחילת שלישי עליון

כו. בגמ' (מנחות דף ל"ג ע"ב) איתא דלמצוה יניחנה בתחילת שלישי העליון, דהיינו אם גובה צורת הפתח הוא 240 ס"מ אזי מחלקים אותו לשלוש, ושליש העליון הוא 80 ס"מ מלמעלה, א"כ תחילת שלישי עליון הוא כשרגל המזוזה תהיה 80 ס"מ מלמעלה.

הגליון נתרם לזכות
ההתן שלמה אריה ליב והכלה חנה
שחתונתם מתקיים ביום ט"ז אדר בשעה טובה
ומוצאת הקב"ה יעזרם לבנות בית נאמן בישראל
ודורות ישרים ומבורכים

כז. ונחלקו הראשונים אם עכ"פ לכתחילה יש לקבוע אותה בתחילת שלישי העליון או בכל משך שלישי העליון כשרה כל שהוא פחות מטפח מלמעלה. יש הסוברים שכל שטח השלישי העליון כשר לכתחילה ולא רק בחלק התחתון של שלישי העליון (הרי"ף, הרא"ש, ש"ך בנקה"כ, ספר פסקי הגר"א, תשובה מאהבה ח"ג בהע"ל ליו"ד), ויש הסוברים שלכתחילה ולמצוה יש לקבועה דוקא בתחילת השלישי העליון כנ"ל (רמב"ם, ב"י), וכן פסקו המחבר והרמ"א (שו"ע סי' רפ"ט ס"ב, וג"פ ע"פ האריז"ל, ברכ"י).

למטה משליש עליון

כח. אם קבעה למטה משליש עליון והוא למטה מכתפיו, יש הסוברים שכשרה בדיעבד (רא"ש, טור), אבל רוב הפוסקים ס"ל שלא יצא כלל אפילו בדיעבד, ולכן יש להורידה ולקבעה שוב בשליש העליון (שו"ע) אולם לא יברך שוב על קביעתה מאחר שיש הס"ל שכשר בדיעבד.

כט. למדוד אורך המזוזה. משום שקביעותו למטה משליש עליון פוסל, יש למדוד את אורך מזוזת הדלת ולקבוע בדיוק את המקום הנכון ולא יסמוך על השערה לבד, כי בקל יוכר לטעות בכמה ס"מ ולקבועה באופן שפסול.

דלת גבוהה

ל. כשיש דלת גבוהה מאד באופן שהשליש עליון יוצא למעלה הרבה מגובה האדם כגון דלת שהיא גבוהה 270 ס"מ ויותר, דנו הפוסקים על מקום קביעת המזוזה. מסתימת הגמ' בבלי והראשונים שלא חילקו בזה, מבואר שס"ל שגם בדלת גבוהה יש לקבעה בשליש עליון אע"פ שאין ידו מגעת ולפעמים גם אין העין שולטת בה.

לא. דעת הירושלמי. אבל בירושלמי מבואר שאז מניחה בין כתפיו של אדם בינוני שהוא 140 ס"מ ולא בשליש עליון (תוס' מנחות שם ד"ה ומא, מרדכי בהלק"ט סי' תתקס"א, ראב"ד). יש שפסקו כבבלי (גידולי הקדש, ש"ת מהרש"ם ח"ג סי' ר"ט), ויש שפסקו כירושלמי (ש"ך סק"ד, ט"ז סק"ג, חובת הדר פ"ח ח"ב אות א').

קביעת המזוזה ישר או באלכסון

כיוון המזוזה

לב. נחלקו הראשונים במה יותר דרך כבוד הוא שתהיה המזוזה, וכן שאר דברים שבקדושה כמו ס"ת, בשכיבה או בעמידה.

לג. שי' ר"ת. ר"ת ס"ל שיותר דרך כבוד למזוזה שתהיה בשכיבה ולא בעמידה כי בעמידה אין זה דרך כבוד ולכן צריך לקבוע את המזוזה ברוחב מזוזת הדלת בשכיבה (תוס' מנחות דף ל"ג ע"א ד"ה הא, טור בשם ר"ת).

לד. שי' רש"י. אמנם שי' רש"י היא שצריך לקבוע את המזוזה בעמידה באורך מזוזת הדלת, כי קביעתה בשכיבה פסולה כיון שהיא לא בדרך כבוד.

לה. דעת המחבר. המחבר פסק שקובעה זקופה ארכה לאורך מזוזת הפתח (שו"ע סי' רפ"ט ס"ו) כדעת רש"י ולא כר"ת, וכך נוהגים אחינו בני ספרד, [וכן מקצת בני אשכנז (ע"פ הגר"א)], ולכן ס"ת של ספרדים קוראים אותו בעמידה וגם מונח בארון הקודש בעמידה.

לו. דעת הרמ"א. הרמ"א כתב שהמדקדקין יוצאין ידי שניהם, ומניחים את המזוזה בשיפוע באלכסון, וכך נוהגים רוב בני אשכנז (רמ"א שם), שהרי עיקר הקפידה לדעת רש"י היא שלא יהיה בשכיבה, ועיקר הקפידה לדעת ר"ת שלא יהיה בעמידה, ולכן כשהוא באלכסון הרי יוצאים ידי שניהם משום שאינו בעמידה ואינו בשכיבה (חובת הדר פ"ט סק"כ), ולכן גם ס"ת של בני אשכנז מניחים אותו בארון הקודש קצת באלכסון באופן שעומד על השני עצי חיים וראש הס"ת סומך על גב ארון הקודש בשיפוע, וגם הבימה עשויה מעט בשיפוע כדי לקיים שניהם.

לז. כשאי אפשר באלכסון. כשאין מקום לקבעו באלכסון, כגון שמזוזות הדלת צרות (יד הקטנה פ"ג אות ט"ז הובא בפתח"ת סק"ט), או כשרוצה לקיים עיקר הדין שכל המזוזה תהיה בתוך הטפח הסמוך לפתח (לעיל אות ה') יש לקבועה בעמידה כי כך הוא עיקר הדין אף לרמ"א, רק היכא שאפשר לקיים שניהם עדיף.

לח. ראשו כפוף לפנים. כשקובעים מזוזה באלכסון, הראש של המזוזה יהיה לכיוון פנים ורגל המזוזה תהיה לחוץ (רמ"א שם). ואם הפכה וקבעה כשראשה לכיוון חוץ יצא (חובת הדר פ"ט סק"א) אבל נכון לתקנה בלי ברכה (הלכה למשה ס"ק ס"ו).

קבעו הפוך

לט. אם בטעות קבע את המזוזה כשהיא הפוכה, שראש המזוזה למטה, הרי היא פסולה (מקדש מעט סק"ל, שו"ע הרב או"ח סי' ל"ב ק"א אות ט"ו) וצריך לקבוע שנית בברכה. לכן כשקובעים מזוזה יש לוודא שמכניסים את המזוזה לתוך הנרתיק בכיוון הנכון כי בקל אפשר להפכו מאחר שלפעמים לא רואים את השם 'ש-ד-ו' מבחוץ מאחר שהוא עטוף בניילון.

בקרוב!! קובץ מחודש באותיות מאירות
על הל' פסח - מכל גליונות הקודמים